

LA FESTA DELS «TIONES» PROVOCA LA RECUPERACIÓ
D'UNA VALL PIRINENCA

Lligar a Plan

Els mossos fadrins de Plan tenen un record inesborrable del film de Willian Welman, *Caravana de Mujeres*. Des que decidiren fer un «remake» real de la pel·lícula, moltes coses han començat a canviar en el poble. Ha augmentat l'índex de naixements a la comarca, i aquesta comença a modificar la seua economia.

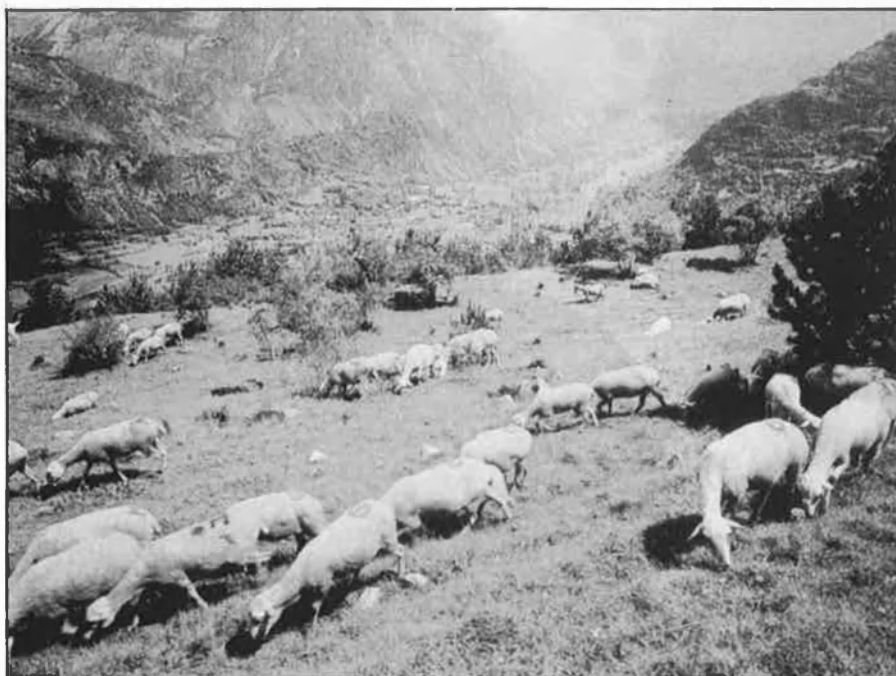
Antonio Peiró

Una nit d'hivern de 1985, els fadrins de Plan, Osca, aïllats per la neu i reunits en el bar del poble, van veure per la televisió *Caravana de Mujeres*. La història ocorria a l'oest americà. En una vall fèrtil, habitada només per homes, arribava un grup de dones que havia travessat el país per trobar un marit i començar la colonització d'una immensa extensió de terra.

Va sorgir la idea de fer alguna cosa semblant a Plan i quan arribà la primavera s'hi celebrà la primera festa. La il·lusió dels que van participar-hi es contagià a través dels mitjans de comunicació, fins i tot a la televisió sueca i diverses cadenes nord-americanes. Hi acudiren també sociòlegs i antropòlegs per estudiar *in situ* un cas considerat únic.

El 4 de maig de 1985 María Ángeles i Mariano es casaren en la petita església de Plan. Ella havia arribat de la Corunya, on treballava d'ATS. Des d'aquest casament, se n'han celebrat 35 més a la vall.

Des que es produí el primer matrimoni, els fadrins s'han organitzat millor. Han constituït una associació, que

La ramaderia ha estat fins ara la principal font d'ingressos a Plan.

compta amb 60 membres, i paguen una quota anual de cinc mil pessetes. Enguany, la festa s'ha tornat a celebrar amb l'ajuda econòmica de la firma Ariston, que subvenciona la Juventus de Torí, i que últimament ha tractat

d'introduir-se a l'estat amb l'eslògan de «La dolce vita».

En aquesta última reunió, els solters han rebut la visita de 70 dones, 50 de les quals procedien de Saragossa, Madrid i Barcelona. Al final de la festa, tan sols s'ha format una parella, però encara és prompte per a ser pessimistes.

L'important de tota aquesta història és que la iniciativa dels solters ha modificat substancialment l'economia de la vall pirinenca, on es troba situat Plan. Una gent que, abans de celebrar-

se la festa, tenia com a font principal d'ingressos la ramaderia, viu ara del turisme. A més, hi ha els xiquets que han començat a nàixer i que han obligat el Ministeri d'Educació a crear concentracions escolars on atendre'ls. □

Plan: la recuperació d'una vall

Plan és un poble pràcticament aïllat, situat en una vall pirinenca, a 1.060 metres d'altitud, i a 159 quilòmetres d'Osca. La seua única comunicació regular és l'autobús de línia, diari, que va a Sabinánigo, Barbastro i Osca, i que es pren en les poblacions veïnes d'Aínsa i Benasc.

L'economia de la vall es basava fins ara, quasi exclusivament, en la ramaderia i l'explotació dels recursos forestals. La indústria no ha tingut mai importància.

Els fadrins són, majoritàriament, tiones. A la vall, com en molts altres llocs de l'Alt Aragó, es manté viva una institució tradicional del dret aragonès: la casa. El principi en què es basa és molt senzill: la casa és una unitat econòmica, el patrimoni de la qual no es pot dividir. El cap de la casa és el que pren totes les decisions, i a la seua mort designa un hereu, el més dotat per a portar-la endavant

i augmentar el seu patrimoni (generalment, el fill més gran). Si mor sense haver-ho fet, serà una junta de parents qui el designe. Els altres germans poden quedar-se en la casa, amb allotjament i menjar assegurats per a tota la vida, sempre que hi contribueixen amb el seu treball. Cadascú en té prou per a viure, però no tots en tenen prou per a casar-se. Els fills sense herència s'anomenen tiones.

Des de sempre, però especialment des dels anys seixanta, l'emigració ha castigat fortament la vall. Els joves, sobretot les dones, se n'anaren a Osca, Saragossa, o Barcelona. Plan ha passat de tenir 1.062 habitants el 1950 a només 544 el 1986. Molts tornen els caps de setmana o per vacances. Els que s'hi queden, fonamentalment els homes, estan condemnats en molts casos a ser fadrins. Els deu anys anteriors a la primera festa no hi havia hagut, a Plan, cap festa; des de feia sis anys no s'hi havia produït cap naixement. Ara, tot és diferent. □